

Кінець угорського короля шантажу?

Попри незгоду Орбана переговори про членство України в ЄС буде розпочато. На черзі – реформа системи ухвалення критичних рішень в ЄС.

14 грудня Європейський союз ухвалив рішення про початок переговорів про членство з Україною та Молдовою і надання статусу держави-кандидата Грузії. Інтрига щодо рішення трималася до останнього, адже незважаючи на позитивні рекомендації Єврокомісії, прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан виступав проти початку переговорів з Україною.

Спектр причин, які наводила угорська сторона, був широким і почасти адаптувався окремо для кожної із задіяних сторін. Спершу наполегливо і послідовно Будапешт вказував на порушення прав національних меншин в Україні. При цьому вимоги Віктора Орбана змінювалися: спершу йшлося про внесення коректив до Закону України про освіту 2017 року: угорський уряд не задовольняли пропорції викладання мовами національних меншин. Потім у заявах очільника МЗС Угорщини Петера Сіярто стали з'являтися вимоги про повернення до норм 2014 року. Ймовірно, угорський міністр мав на увазі скандальний Закон «Про засади державної мовної політики», ухвалений з порушенням регламенту та скасований парламентом у 2014-му після падіння режиму Януковича, а у 2018-му визнаний Конституційним Судом України неконституційним і таким, що втратив чинність.

Не менше пригод випало й на долю Закону України про національні спільноти (меншини) від 2022 року. На вимоги ЄС та Угорщини до Закону двічі вносились уточнення та поправки у 2023 році і, попри все, Будапешт лишився невдоволеним. Навіть після закликів з боку угорських спільнот України не ветоувати рішення про початок переговорів про членство Віктор Орбан лише наголошував, що членство України в ЄС є неприпустимим.

Окремим аргументом Віктора Орбана була вимога синхронізувати поступ України до ЄС із Грузією. І це при тому, що в Будапешті прекрасно розуміли, що за нинішнього уряду рух Грузії до ЄС буде

повільним.

Коли у необхідності розпочати переговори з Україною Віктора Орбана намагався переконати французький президент Емманюель Макрон, угорський прем'єр відкалібрував свої аргументи і говорив уже про те, що на заваді вступу України до ЄС є корупція, а також загрози, які такий вступ нестиме для європейських фермерів. Вочевидь, Орбану відомо, що це питання для Франції чутливе і могло б знайти відгук.

Орбан радше шукав аргументів, а причини його непоступливості були іншими: гроші, влада і, ймовірно, зобов'язання перед Росією

Розмова президента України Володимира Зеленського з угорським прем'єром Віктором Орбаном за чотири дні до саміту ЄС, коли обидва політики відвідували церемонію інавгурації президента Аргентини, схоже, теж не дала бажаного результату. Позиції Орбана лишалися незламними.

Ба більше, угорський прем'єр навіть спромігся, хоча й ненадовго, заручитися підтримкою Австрії. Існував ризик, що поряд з Орбаном ветуватиме рішення щодо України й австрійський прем'єр Карл Негаммер. Мотиви у Австрії були відмінними від угорських. Відень прагнув домогтися відкриття переговорів про членство з Боснією і Герцеговиною. Проте поява такого ситуативного альянсу могла суттєво підважити європейську єдність в українському питанні.

Весь цей перелік аргументів засвідчив, що Віктор Орбан радше шукав приводів, а причини його непоступливості були іншими: гроші, влада і, ймовірно, зобов'язання перед Росією.

На користь останнього аргументу говорить зростання непоступливості Віктора Орбана після його зустрічі з російським лідером Путіним у Китаї у жовтні 2023 року. Дешевий російський газ, кошти «Росатому» на розбудову угорської атомної електростанції у Пакші, а також ідеологічна спорідненість Путіна і Орбана – це солідні причини, які пояснюють поведінку угорського прем'єра.

Щодо влади, то, напевно, ніколи раніше не почувався Віктор Орбан настільки впливовим політиком, як у ці дні. Червоні килими Єлисейського палацу для нього напередодні вирішального для України саміту, сніданок із німецьким канцлером, французьким президентом та очільником Євроради Шарлем Мішелем у день саміту, вмовляння і домовленості – усе це не могло не тішити его

угорського політика. Віктор Орбан, вірогідно, відчував себе королем шантажу, як герой Конан Дойля Чарльз Огастес Мілвертон. І, як будь-який шантажист, розумів, що кожна поступка з боку ЄС та України відкриватиме для нього нові можливості.

*Схоже, стосовно пакета
європейської допомоги
угорці й надалі
торгуватимуться*

Гроші теж відіграли не останню роль. Серце Віктора Orbana, можливо, у Москві, але його банкомати стоять у Брюсселі та Берліні. Угорський уряд, що вже балансує на межі втрати права голосу у ЄС через порушення європейських норм, не міг дістатися до заблокованих через це Євросоюзом коштів. А вони уряду Orbana вкрай потрібні, щоб виконувати свої популістські обіцянки. Тож погрозами ветувати початок переговорів про вступ з Україною, а також блокуванням 50-мільярдного пакета допомоги ЄС Україні угорський прем'єр домагався ще й «розморожування» європейських коштів для Угорщини (що йому, до речі, частково вдалося – понад 10 млрд євро для Угорщини за наполяганням президентки Єврокомісії Урсули фон дер Ляйен все ж розблокували). Схоже, стосовно пакета європейської допомоги угорці й надалі торгуватимуться. Наразі виділення допомоги Будапешт заблокував. До цього питання повернуться на позачерговому саміті у січні 2024 року. Орбан сподівається, що зможе «розморозити» для себе додаткові європейські кошти, а лідери ЄС шукають, як обійти вето Угорщини.

В результаті у ключовому питанні Орбан усе ж поступився. Переговори про членство України в ЄС буде розпочато. Маючи пречудову політичну інтуїцію та певні конкретні результати, Віктор Орбан, схоже, припустив, що його стратегія ефективна, і у процесі переговорів він ще неодноразово може до неї вдатися, виторговуючи для себе політичні та фінансові бонуси. Тож під час ухвалення рішення про Україну Віктор Орбан вийшов із залу, а щоб зберегти обличчя, вказав, що він не хотів брати участь в ухваленні хибного рішення.

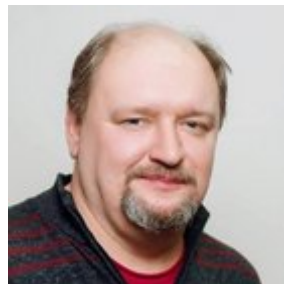
*У Брюсселі, Берліні та
Парижі можуть не*

Однак гра угорського короля шантажу, як і будь-якого шантажиста, ризикована. По-

*пробачити тих
принижень, яких завдав
Орбан не лише окремим
політикам, а й усій
європейській системі
ухвалення рішень*

перше, у Москві можуть вирішити, що «партнер не дотримується домовленостей», а отже, підтримувати його недоцільно. По-друге, у Брюсселі, Берліні та Парижі можуть не пробачити тих принижень, яких завдав Орбан не лише окремим політикам, а й усій європейській системі ухвалення рішень. Навіщо платити більше, якщо можна зрештою запустити процедуру статті 7 Договору про Європейський союз, яка за порушення європейських принципів: свободи, демократії, шанування прав людини та засадничих свобод й верховенства права позбавить Угорщину права голосу і можливості капостити у майбутньому?

До того ж загалом реформа системи ухвалення критичних рішень у ЄС, схоже, питання вже вирішене, і її тригером стала саме поведінка Угорщини. На прикладі Будапешта у ЄС усвідомили, що зростання рейтингів популістів у окремих державах-членах містить у собі неабиякі ризики для майбутнього Євросоюзу. Поведінка Віктора Орбана може бути лише першою ластівкою, а відтак питання створення запобіжників постає як усвідомлена необхідність.

Сергій Герасимчук

Сергій Герасимчук (Sergiy Gerasymchuk) – заступник голови правління Ради зовнішньої політики "Українська призма", старший викладач кафедри міжнародних відносин Києво-Могилянської академії. У минулому – консультант апарату Верховної ради України, стипендіат програми ім. Лейна Кіркланда (2011-2012), Естонської школи дипломатії (2014-2015) та програми Think Visegrad (2017).

